

ԲԱՆԱԿՈՒՄ ԾԱՌԱՅԵԼՈՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ և ԿԻՐԱՌԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ*

Արմեն Դուլուխանյան, Անդրեյ Սարումյան

Բանալի բառեր` դպրոց, բանակ, ռազմահայրենասիրություն, դաստիարակություն, գորակոչային, կիրառական, երիտասարդություն, անկախություն:

Արցախի զարգացման պատմության ամբողջ ընթացքում քաղաքացիների ֆիզիկական և ռազմական դաստիարակության նկատմամբ հոգատարությունը գրավել է առաջատար տեղ: Այն հատուկ նշանակություն է ստացել տոհմական հասարակարգի շրջանում, երբ ֆիզիկական դաստիարակությունը ստացել է նպատակաուղղված բնույթ[1]: Ռազմաֆիզիկական դաստիարակության գերիշխող պատճառը պետք է տեսնել նրանում, որ հին ժամանակներից մինչև մեր օրերը շատերն են ծագում նվաճել Հայաստանը և հաճախ են նվաճելու: Բայց հայ ժողովուրդը կանգուն է մնացել: Եվ այդ պատճառով բոլորովին պատահական չէ, որ և այսօր ուշադրություն պետք է դարձնել ռազմաֆիզիկական դաստիարակությանը:

Անկախության հռչակումից հետո Հայաստանը հետևողականորեն վարում է մոտակա արտասահմանյան երկրների հետ խաղաղ գոյակցության ապահովման, հնարավոր պատերազմները կանխելու և ազգային բանակն ամրապնդելու քաղաքականություն: Հայաստանի շուրջ ստեղծված ռազմաքաղաքական իրադրությունը ձևավորվում է ստրատեգիական և աշխարհաքաղաքական բարդ միջավայրում, որոնք աչքի են ընկնում ներազդեցության այնպիսի գործոններով, որոնք կարելի է գնահատել որպես «տաք» և անկանխատեսելի: Այդ պայմաններում ազգային բանակի մարտունակությունը ունի որոշիչ նշանակություն:

Հայկական բանակը ծնվել է 1990-1992 թթ. կամավորական շարժման պատմական հաղթանակների թիկունքում, ազգային զարթոնքի կազմավորման ալիքների վրա: 1995-1996 թթ-ը եղել են բանակի կառուցվածքի ձևավորման և ամրապնդման վերջնական տարիներ: Դրանից հետո նվաճված անկայուն խաղաղության պայմաններում, ըստ Վ.-Սարգսյանի 1998 վկայության, հայկական բանակի կառուցման ներկա փուլը բնութագրվում է զարգացման հիմնավոր ավարտով և մարտական պատրաստության, կարգապահության, սոցիալական պաշտպանվածության որակական զարգացման սկզբով:

Աճող սերնդի գաղափարական դաստիարակության կողմերից մեկը հանդիսանում է ռազմահայրենասիրական դաստիարակությունը: Այդ դաստիարակության կարևորությունը ներկա փուլում պայմանավորված է ազդեցիկի և սպառնելիքների ուժեղացմամբ և երկրի պաշտպանունակության հետագա ամրապնդման անհրաժեշտությամբ, ազգային բանակի մարտական պատրաստության բարձրացմամբ:

Բանակի մարտունակության բարձրացման անհրաժեշտ պայմանը բարոյաքաղաքական և ռազմատեխնիկական պատրաստությունն է, ինչպես նաև անձնակազմի ֆիզիկական պատրաստությունը այն պահանջների համապատասխան, որն այսօր ներկայացնում է ժամանակակից մարտը գինվորականների շարժողական ընդունակությունների զարգացման մակարդակի նկատմամբ:

* Հոդվածն ընդունվել է 15.01.2016:

Հոդվածը տպագրության է երաշխավորել ԱրՊՀ ֆիզ.դաստիարակության ամբիոնը:

Դրա հետ կապված՝ աճում է ֆիզիկական պատրաստության և ռազմակիրառական կարողությունների և հմտությունների նշանակությունը՝ որպես բանակ զորակոչվող երիտասարդության ֆիզիկական դաստիարակության պրակտիկ խնդիրներից մեկը [2]:

Ռազմահայրենասիրությունը երիտասարդների գաղափարական մակարդակի բարձրացման անհրաժեշտ միջոցներից է: Հայրենասիրություն սերմանելն ամենաբարդ խնդիրներից է, որի արդյունքը միանգամից չի երևում: Դա ամենօրյա հետևողական աշխատանք է: Ապագա հայ զինվորը պետք է գիտակցի, որ իր երկիրը երբեք անարդար պատերազմներ չի վարել, որ իր պարտքն է հայրենիքը պաշտպանել թշնամիներից ու կռվել պատմական անարդարության դեմ:

Ռազմահայրենասիրական դաստիարակության էությունն այն է, որ բարձրացվի բոլոր տեսակի ուսումնական հաստատությունների դերը բանակի համար ռազմական պահեստ նախապատրաստելու նպատակով:

Ռազմահայրենասիրական դաստիարակության առաջին քայլերն անհրաժեշտ է սկսել դեռևս նախադպրոցական տարիներին, իսկ առավել կայուն գիտելիքներ պետք է տան դպրոցը և բուհը: Շատ կարևոր է դպրոցներում նպաստել ապագա զինվորների գաղափարական պատրաստությանը: Ռազմահայրենասիրությունը աշակերտների գաղափարական մակարդակի բարձրացման անհրաժեշտ միջոցներից է:

ՀՀ պաշտպանության նախարար Սեյրան Օհանյանն ընդգծել է « Հավատացած եմ, որ բոլոր նդիրները կլուծվեն, եթե մենք կարողանանք նոր սերնդի մեջ իսկական հային բնորոշ հանդուրժողականություն, զիջողականություն, բարություն քարոզել հատկապես հայրենակցի՝ հայ մարդու նկատմամբ և այս աշխատանքների հիմքում դնել հայրենասիրությունը» [3]:

Դպրոցներում առաջնային խնդիրներից են՝ ապագա զինվորներին հայրենիքի նկատմամբ անմնացորդ նվիրվածություն, ՀՀ զինված ուժերում ծառայելու նկատմամբ լավատեսության և վախի հաղթահարման, ֆիզիկական և հոգեբանական պատրաստվածության նպաստելը, ռազմական մասնագիտությունների հանդեպ: Հայ զինվորն այսօր արդեն լավ է հասկանում, որ միայն որակյալ ուսուցմամբ կարող է հակառակորդի նկատմամբ պահպանել գերազանցությունը: Ձենք ու ռազմական տեխնիկա ունենալը դեռ քիչ է: Պետք է ունենալ նաև դրանք շահագործող բարձրակարգ մասնագետներ, և հենց այս գիտակցությամբ էլ հայ զինծառայողները պետք է սովորեն ու կատարելագործեն իրենց գիտելիքները:

Այստեղ կարևորագույն դերն ունի զինղեկը, նա պետք է գիտակցի գործի կարևորությունը, լինի իրական հայրենասիրության ջատագովը, կարողանա հմուտ ու արդյունավետ կազմակերպել ռազմահայրենասիրական աշխատանքները: Զինղեկի արտադպրոցական և արտադասարանային աշխատանքները ապագա զինվորներին հայրենիքի պաշտպանությանը պատրաստելու անհրաժեշտ և անքակտելի մասն են: Հայրենասիրական աշխատանքը ներառում է հիմնականում ռազմահայրենասիրական թեմաներով միջոցառումներ, հանդիպումներ մարտական գործողությունների մասնակիցների հետ և այլն: Արդյունավետ են նաև սպորտային միջոցառումները, մրցակցային խաղերը:

Հայրենասիրության դասերը աշակերտի անձի ինքնահաստատման, կայացման, բարոյական արժեքների ձևավորման, ռազմական գաղափարադաստիարակչական մտածելակերպի բարձրացման և հետագայում զինված ուժերում ծառայելու նախապայման են հանդիսանում [4]:

Ինչպես, օրինակ, հ. 11 ավագ դպրոցում պարբերաբար իրականացնում են հանդիպումներ Հայրենական մեծ պատերազմի, Արցախյան ազատամարտի, ինչպես նաև մեծօրյա հերոսների հետ: Դպրոցում անց են կացվում ռազմականացված կրոսավազք,

գենքի քանդում հավաքում, հրաձգություն, «Արծվիկ» ռազմամարզական խաղեր: Դպրոցը նաև ակտիվ համագործակցում է շեֆություն ստանձնած զորամասի հետ: Բոլոր տղաներն և հիշարժան օրերին կազմակերպվում են այցելություններ Իվանյանի անվան ռազմամարզական վարժարան, շեֆ զորամաս, ինչպես նաև առաջնագիծ:

Դպրոցում իրականացվում է աշակերտ-զինվոր նամակագրություն: Աշակերտների ռազմահայրենասիրական դաստիարակությանը մեծապես նպաստում է նաև ամռանը կազմակերպվող «Ասպետ» ռազմամարզական ճամբարը, որտեղից դպրոցի աշակերտները վերադառնում են շնորհակալական նամակներով: Այդ ամենը մեծապես նպաստում է աշակերտների ֆիզիկական, բարոյահոգեբանական և ռազմահայրենասիրության դաստիարակության ճիշտ կազմակերպմանը:

Մեր երկրում երիտասարդության ռազմահայրենասիրական դաստիարակությունը վերաժվում է պետական – քաղաքական կարևորության մեծ խնդրի և չի կարող հանգեցնել աշակերտներին ռազմական և գաղափարական միայն նեղ շրջանակի գիտելիքներ հաղորդելուն: Այն պետք է սերտորեն զուգակցվի զորակոչային հասակի երիտասարդության ֆիզիկական նախապատրաստության հարցերի հետ: Այս դրույթները ապացուցված են մի շարք հետազոտողների աշխատանքներում:

Մասնագիտական գրականությունում գոյություն ունի հասկացություն այսպես կոչված ռազմական դաստիարակության մասին, ուր համալիր դաստիարակության հիմնական ուղղությունները միահյուսվում են և ձեռք են բերում որոշակի յուրահատկություն[5]:

Ռազմական դաստիարակության առաջատար կողմը ֆիզիկական դաստիարակությունն է, այլ կերպ՝ ֆիզիկական պատրաստությունը պրոֆեսիոնալ կողմնորոշմամբ՝ տարբեր պրոֆիլի ռազմական մասնագետներ տանկիստներ, օդաչուներ, հրետանավորներ, դեսանտայիններ և այլք, նախապատրաստելու համար: Ֆիզիկական պատրաստությունը նաև հանդես է գալիս որպես մասնագիտական պատրաստության ձև և սերտ կապված է բարոյականային, հոգեբանական, գաղափարաքաղաքական պատրաստության հետ: Այլ կերպ ասած՝ ֆիզիկական պատրաստությունը՝ ֆիզիկական դաստիարակության ձև է, որն ունի անմիջական կիրառական ուղղվածություն. օրինակ՝ աշտարակային վերամբարձ, կռուների մեքենավարի, զործակարգավորի, հրշեջի, մարտիկի; մարզիկի ֆիզիկական պատրաստությունը:

Այդ պատճառով, անհրաժեշտ է ընդգծել, որ ռազմական դաստիարակությունը դաստիարակության կարևոր բաղկացուցիչն է, որը պայմանավորված է մեր հայրենիքի՝ ԼՂՀ անկախության պաշտպանության պահանջներով: Դրա գլխավոր նպատակն այն է, որ մինչև բանակ զորակոչվելը զինվոր – հայրենասերներից նախապատրաստել ծառայության համար ոչ միայն ձևաբանական և մարմնական բավականաչափ հատկանիշներ, այլև ֆիզիկական պատրաստության բարձր մակարդակ ունեցող զորակոչիկներ: Նրանք պետք է տիրապետեն բարձր զարգացման շարժողական ընդունակությունների՝ ճարպկության, ուժի, դիմացկունության, կոորդինացիայի և այլն վազելու, ցատկելու, նետելու, լողալու, կրակելու, տեղանքում կողմնորոշվելու, իսկ այսօր նաև տիրապետեն համակարգչին, կարողանան վարել տեղաշարժման տեխնիկական միջոցները: Այդ մասին են վկայում և՛ հասարակության զարգացման սոցիալիստական շրջանի աղբյուրները, և՛ Հին Հայաստանի ռազմաֆիզիկական պատրաստության մասին եղած տեղեկությունները [6]:

Մի շարք արտասահմանյան երկրներում արտակարգ մեծ ուշադրություն են հատկացնում զորակոչիկների բանակում ծառայելու և անմիջականորեն զինվորների պատրաստությանը: Օրինակ՝ ԱՄՆ-ի հատուկ ստորաբաժանման մեջ ընդունվելու համար անհրաժեշտ է. վազել 12 կմ կտրտված տեղանքում, հաղթահարել ջրային արգելք, ապա մազլցելով անցնել երեք մետր բարձրություն ունեցող պատի վրայից, ձեռքել անցնել

վառվող տան միջոց կրակելով թիրախի վրա, խփել վնասելով, և չորս միմյանց փոխարինող հրահանգիչների հետ անցկացնել 12 թուպեանոց մաքուր մարտ՝ առանց կանոնների լրիվ շփոմով:

Այսօր զինվորների ֆիզիկական պատրաստության նկատմամբ եղած պահանջները նկատելիորեն աճել են, որի մասին են վկայում այսպիսի օրինակներ. հրանոթի անձնակազմի աշխատողները ապահովելու համար անհրաժեշտ է, որ յուրաքանչյուր հրետանավոր կարողանա ձգվել 10-12 անգամ, բարձրացնի կրծքին 80-85 կգ քաշով ծանրածոդը, 400 մ-ը վազի 65-70 վարկյան:

Երիտասարդության բազմակողմանի համալիր դաստիարակության հիմնական կարևոր կողմից մեկն էլ ֆիզիկական դաստիարակությունն է [7]: Այն ձեռք է բերում հատուկ նշանակություն մարդու պրոֆեսիոնալ գործունեության մեջ, որն ընդունված է անվանել պրոֆեսիոնալ - կիրառական ֆիզիկական պատրաստություն [8]: Պրոֆեսիոնալ - կիրառական ֆիզիկական պատրաստության կարևոր ուղղություն է ռազմակիրառական ֆիզիկական պատրաստությունը, որն ապահովում է զորակոչիկների և արդեն բանակում ծառայող զինվորականների շարժողական պատրաստականությանը:

Զորակոչային հասակի երիտասարդության ռազմահայրենասիրական և ռազմաֆիզիկական դաստիարակության շատ խնդիրներ կարող են հաջողությամբ լուծվել ֆիզիկական կուլտուրայի դասերի և արտադասարանային պարապմունքների ժամանակ: Դրան են նպաստակառնողված առարկայի անցյալ տարիների ուսումնական ծրագրերը: Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի կանոնավոր պարապմունքները օգնում են ուսուցիչներին և մարզիչներին բարձրացնել պարապողների բարոյահոգեբանական, քաղաքական, և ֆիզիկական կոմպլեքսությունը: Բարոյական և հոգեբանական կայունությունը, բարձր ֆիզիկական պատրաստությունը հանդիսանում են այնպիսի հզոր գեներ ինչպես են ամենաահեղ ռազմական տեխնիկան [9]:

Սակայն զանգվածային փորձը վկայում է, որ դպրոցականների ֆիզիկական դաստիարակության գործում դեռևս գոյություն ունեն բացթողումներ: Ռազմական կենցաղի, ուսման, մարտական խնդիրների կատարման պայմաններում նախկին դպրոցականներից պահանջվում էին այնպիսի ֆիզիկական, կոորդինացիոն և կամային ճիգեր, որոնց համար նրանք հաճախ պատրաստ չէին: Դա երիտասարդ մարզիկների որոշ մասի մոտ առաջ է բերում անվճռականություն, վախի զգացում և այլ բացասական երևույթներ [10]: Մյուս կողմից՝ պրակտիկան ցույց է տալիս, որ լավ արդյունքներ են տալիս ռազմահայրենասիրական դաստիարակության այնպիսի ձևերը, որոնք թույլատրում են զուգակցել ուսումնական և արտաուսումնական աշխատանքները և նպաստակառնողված են զանազան միջոցների և մեթոդների համալիր կիրառմանը: Ռազմահայրենասիրական դաստիարակության մեջ շատ մեծ է նաև սկզբնական ռազմական պատրաստության դասերի դերը:

ԾԱՆՈԹԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Աթոյան Կ.Պ., Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի հնագույն ակունքները Հայաստանում տիտղթ, Եր., 1985, էջ 92:
2. Ղազարյան Ֆ.Գ., Շարժողական հատկությունների մշակման մեթոդիկան: Մեթոդ հանձնարարականներ, Եր., 1974, էջ 3:
3. Օհանյան Ս.Մ., Բանակը մեր տունն է, մեր ամրոցը, Եր., 2014, էջ 21:
4. Ռազմական հոգեբանության հիմնախնդիրները / Հանրապետական գիտաժողով/ Եր., 2013, էջ 259:

5. Коммунистическое воспитание. Словарь. Под ред. Л.Н. Пономарева и Ж.Т. Тощенко. М., 1984, стр. 28:
6. Աթոյան Կ.Պ., նշվ. աշխ., էջ 85:
7. Ղազարյան Ֆ.Գ., Գրիգորյան Ա.Ա., Ֆիզիկական դաստիարակության տեսություն, Եր., 1997, էջ 63:
8. Ղազարյան Ֆ.Գ., Մարդու ֆիզիկական կատարելությունը, Եր., 1987, էջ 20:
9. Նույն տեղում, էջ 140:
10. Конжиев Н.М., Система военно-патриотического воспитания в общеобразовательной школе, М., 1986, стр.125.

ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ

Բանակում ծառայելու պատրաստությունը որպես գաղափարական և կիրառական խնդիր Արմեն Դոլուխանյան, Անդրեյ Սարումյան

Ուսումնական հաստիարակությունը զորակոչային հասակի դպրոցականների մոտ, որպես անկախ Արցախի պաշտպանությանը նախապատրաստելու սիս-տեմատիկ, ամենօրյա և պլանավորված ձևավորման գործընթաց, հենվում է ազգային զգացումների վրա, որոնք դաստիարակվում են մարտական այն ավանդույթներով, որ ունի հայ ժողովուրդի ռազմական պատմությունը: Այստեղից հետևում է, որ ռազմահայրենասիրական դաստիարակությունը երկմիասնական դաստիարակության գործընթաց է՝ հայրենասիրության և Հայրենիքի պաշտպանությանը նախապատրաստվելու համար:

РЕЗЮМЕ

Идеологическое и прикладное значение проблемы подготовки к службе в армии Армен Долуханян, Андрей Сарумян

Ключевые слова: *школа, армия, военный патриотизм, воспитание, призывной, прикладной, молодежь, независимость.*

Военно-патриотическое воспитание школьников призывного возраста для подготовки будущих защитников независимого Арцаха – систематический, ежедневный и планомерный процесс формирования личности, основанный на национальных чувствах, которые воспитываются на боевых традициях военной истории армянского народа. Отсюда следует, что построение военно-патриотического воспитания – это составной процесс развития патриотизма и подготовки к защите Родины.

SUMMARY

Readiness for military service as an ideological and practical problem Armen Dolukhanyan, Andrey Sarumyan

Keywords: *school, army, military patriotism, education, recruitment, practical, youth, independence.*

Military-patriotic education of recruitment age schoolchildren, being daily and systematically planned formative process for the defence of independent Artsakh, is based on the national feelings which are raised in such martial traditions that military history of the Armenian people has.

It follows that patriotic education is an integrated process devoted to patriotism and the defence of the homeland.